

Βρεφοκομία

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ

Μπαρμπή Μαρία, Κληρόνoglou Σοφία, Μπαρδακί Ιωάννα

Βρεφοκομία

Β' Τάξη 1^{ου} ΚΥΚΛΟΥ

Ειδικότητα:
Βοηθών Βρεφονηπιοκόμων

ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΑΘΗΝΑ 2001

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ

Μπιρμπίλη Μαρία, Κλημάνογλου Σοφία, Μποσινάκη Ιωάννα

Βρεφοκομία

Β' Τάξη 1^{ου} ΚΥΚΛΟΥ

Ειδικότητα:

Βοηθών Βρεφονηπιοκόμων

ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ 2001

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Δρ. Μπιρμπίλη Μαρία

Διδάσκουσα Πανεπιστημίου Οξφόρδης

Κλημάνογλου Σοφία

Εκπαιδευτικός Δ/θμιας Εκπ/σης ΠΕ 18 - Νηπιαγωγός.

Μποσινάκη Ιωάννα

Βρεφονηπιοκόμος - Εκπαιδευτικός.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΡΙΣΗΣ

Παπαπροκοπίου Αναστασία

Δρ. Ψυχοπαιδαγωγός

Επίκουρη Καθηγήτρια ΤΕΙ Αθήνας

Πάλλα-Παυλίδου Δήμητρα

Νηπιαγωγός Εκπ/κός Πρωτ/θμιας Εκπ/σης

Καλογερία Μαρία

Βρεφονηπιοκόμος Εκπ/κός Δ/θμιας Εκπ/σης.

Κοτονιάς Γεώργιος

Τεχνολόγος τροφίμων, Δ/ντης ΙΕΚ Σιβιτανιδείου

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Κουσκουνέλου Βασιλική Εκπ/κός Δ/θμιας Εκπ/σης.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

Κυριάκου Γεώργιος

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Υπεύθυνη του τομέα

Υγείας και Πρόνοιας

Ματίνα Στάππα, Οδοντίατρος

Πάρεδρος ε.θ. του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Προς διδάσκοντες και μαθητές

Ο ρόλος όσων ασχολούνται με παιδιά προσχολικής ηλικίας είναι πολύ απαιτητικός. Ο/η βρεφονηπιοκόμος, εκτός από αγάπη για τα παιδιά, πρέπει να έχει τις απαραίτητες γνώσεις, υπομονή, κατανόηση, παρατηρητικότητα, αίσθηση του χιούμορ και διάθεση να ενημερώνεται συνεχώς για θέματα που αφορούν το επάγγελμά του/της. Κυρίως οι γνώσεις και η παρατηρητικότητά του/της θα τον/την βοηθήσουν να δημιουργήσει ένα χώρο μέσα στον οποίο τα παιδιά αισθάνονται ότι τα αγαπάνε και τα σέβονται, μαθαίνουν με το δικό τους ρυθμό, έχουν τη δυνατότητα να εξερευνήσουν και να πειραματιστούν, και γενικότερα, να αναπτυχθούν σε όλους τους τομείς.

Το βιβλίο αυτό έχει στόχο να προσφέρει στους μαθητές τις βασικές γνώσεις που χρειάζονται για τη φροντίδα και την αγωγή παιδιών ηλικίας 0 - 5 ετών. Μέσα από ένα συνδυασμό θεωρητικών και πρακτικών γνώσεων το βιβλίο καλύπτει τις σημαντικότερες πτυχές της ανάπτυξης των παιδιών, τρόπους φροντίδας τους και το ρόλο των ενηλίκων στην ανάπτυξη και τη διαπαιδαγώγησή τους. Ταυτόχρονα, μέσα από τις ασκήσεις και το εργαστηριακό μέρος, που βρίσκονται στο τέλος κάθε κεφαλαίου, οι μαθητές/τριες έχουν την ευκαιρία να αξιολογήσουν τις γνώσεις τους, να εφαρμόσουν αυτά που έμαθαν στην πράξη, να μοιραστούν τις εμπειρίες τους με άλλους και να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους μέσα από συζητήσεις με συμμαθητές και διδάσκοντες.

Με τρόπο, όσο το δυνατόν, πιο απλό και κατανοητό το βιβλίο παρουσιάζει απόψεις που συμφωνούν με τα διεθνή επιστημονικά δεδομένα. Ένα από τα πιο σημαντικά δεδομένα στο χώρο της προσχολικής αγωγής είναι η ιδέα ότι η αγωγή και η φροντίδα βρεφών και μικρών παιδιών είναι έννοιες άρρηκτα δεμένες μεταξύ τους. Πιστεύουμε ότι το βιβλίο αυτό δίνει στους μέλλοντες βοηθούς βρεφονηπιοκόμους τις γνώσεις που χρειάζονται για να συμβάλουν στην αγωγή και τη φροντίδα των παιδιών των βρεφονηπιακών σταθμών.

Οι συγγραφείς

Μαρία Μπιρμπίλη
Σοφία Κλημάνογλου
Ιωάννα Μποσινάκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
----------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΟΥ

1.1. Προσόντα Βρεφ/μου	16
1.2. Καθήκοντα Βρεφ/μου	18
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	20
ΑΣΚΗΣΕΙΣ	20
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΝΔΟΜΗΤΡΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΚΑΙ ΦΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΕΜΒΡΥΟΥ.

2.1. Γονιμοποίηση	24
2.2. Αύξηση και ανάπτυξη των συστημάτων του εμβρύου	26
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	28
ΑΣΚΗΣΕΙΣ	29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΣΤΑΔΙΑ ΑΥΞΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΝΕΟΓΕΝΝΗΤΟΥ

3.1. Βάρος	32
3.2. Μήκος	32
3.3. Περίμετρος κεφαλιού	33
3.4. Οδοντοφυΐα	33
3.5. Αντανακλαστικά	35
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	37
ΑΣΚΗΣΕΙΣ	38
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ ΜΕΡΟΣ	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΤΟ ΝΕΟΓΕΝΝΗΤΟ ΚΑΤΑ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ

4.1. Περιποίηση του νεογέννητου	42
4.2. Αντικειμενική εξέταση	42

A. Δέρμα	43
B. Κεφάλι	44
Γ. Μάτια	45
Δ. Μύτη	45
Ε. Στόμα	45
ΣΤ. Τράχηλος	45
Ζ. Θώρακας	46
Η. Κοιλιά	46
Θ. Γεννητικά όργανα	46
Ι. Άκρα	48
4.3. Έλεγχος της λειτουργίας των οργάνων και συστημάτων του νεογέννητου	48
A. Αναπνευστικό σύστημα	48
B. Κυκλοφορικό σύστημα	49
Γ. Πεπτικό σύστημα	49
Δ. Ουροποιητικό σύστημα	49
Ε. Νευρικό σύστημα	50
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	51
ΑΣΚΗΣΕΙΣ	52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΚΑΤΑ ΤΗ ΒΡΕΦΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

5.1. Φυσική διατροφή	54
5.2. Έναρξη διατροφής	54
5.3. Σύσταση και διαφορές γυναικείου και νωπού γάλακτος αγελάδας	55
5.4. Πλεονεκτήματα φυσικής διατροφής (θηλασμού) για το βρέφος	55
5.5. Πλεονεκτήματα φυσικής διατροφής (θηλασμού) για τη μητέρα	56
5.6. Πλεονεκτήματα φυσικής διατροφής (θηλασμού) για την κοινωνία	56
5.7. Αντενδείξεις θηλασμού από το μέρος της μητέρας	57
5.8. Αντενδείξεις θηλασμού από το μέρος του νεογέννητου	58
5.9. Τεχνητή διατροφή (τροποποιημένα γάλατα)	58
5.10. Τεχνική της τεχνητής διατροφής	59
5.11. Μεικτή διατροφή	60
5.12. Απογαλακτισμός	60
5.13. Προβλήματα στο φαγητό	61
• Παχυσαρκία	61
• Ανορεξία	61

• Αλλοτριοφαγία	62
• Εμετοί	62
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	63
ΑΣΚΗΣΕΙΣ	63
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ ΜΕΡΟΣ	64
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ

6.1. Το παιδικό δωμάτιο	72
6.2. Η θέρμανση του παιδικού δωματίου	73
6.3. Τα έπιπλα και ο εξοπλισμός του παιδικού δωματίου	73
6.4. Επιπρόσθετα αντικείμενα	74
6.5. Ατυχήματα	75
• Εγκαύματα	77
• Δηλητηριάσεις	80
• Πτώσεις	81
• Εισρόφηση ξένου αντικείμενου	82
• Ηλεκτροπληξία	83
• Πνιγμός	84
• Τροχαία ατυχήματα	85
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	87
ΑΣΚΗΣΕΙΣ	87
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ ΜΕΡΟΣ	88

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΙ ΚΑΙ ΛΟΙΜΩΔΗ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

7.1. Γενικές αρχές εμβολιασμών	90
7.2. Χρονοδιάγραμμα εμβολιασμών	91
7.3. Αντενδείξεις εμβολιασμών	93
7.4. Ανεπιθύμητες ενέργειες	94
7.5. Λοιμώδη νοσήματα	94
• Ιλαρά	94
• Ερυθρά	95
• Παρωτίτιδα	95
• Ανεμοβλογιά	96

• Κοκκύτης	96
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	98
ΑΣΚΗΣΕΙΣ	99

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΥΓΙΕΙΝΗ, ΥΠΝΟΣ ΚΑΙ ΝΤΥΣΙΜΟ ΒΡΕΦΟΥΣ

8.1. Υγιεινή βρέφους	102
Α. Βασικοί κανόνες καθαριότητας	102
Β. Μπάνιο	103
• Τεχνική μπάνιου	104
Γ. Τοπικό πλύσιμο	107
Δ. Αλλαγή πάνας	108
Ε. Παράτριμμα	109
ΣΤ. Περιποίηση ομφαλού	110
Ζ. Θερμομέτρηση	110
• Αντιμετώπιση πυρετού	113
8.2. Ύπνος βρέφους	114
Α. Προϋποθέσεις ευχάριστου ύπνου	114
Β. Διαταραχές ύπνου	117
• Εφιάλτες	117
• Νυκτερινοί τρόμοι	117
• Νυκτερινή ενούρηση	118
• Υπνοβασία	120
• Νυκτερινό χτύπημα του κεφαλιού	121
• Τριγμός των δοντιών	121
8.3. Ντύσιμο βρέφους	122
Α. Βασικός κατάλογος ιματισμού και άλλου υλικού για βρέφη	123
Β. Κατάλληλα παπούτσια για βρέφη και νήπια	124
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	126
ΑΣΚΗΣΕΙΣ	127
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ ΜΕΡΟΣ	127

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΑΠΟ 0-3 ΕΤΩΝ)

9.1. Ανάπτυξη αδρής κινητικότητας ανά περίοδο	130
• 0-6 μηνών	130

• 6-12 μηνών	131
• 12-18 μηνών	132
• 18-24 μηνών	133
• 24-30 μηνών	133
• 30-36 μηνών	133
9.2. Ανάπτυξη λεπτής κινητικότητας ανά περίοδο	133
• 0-6 μηνών	134
• 6-12 μηνών	134
• 12-18 μηνών	136
• 18-24 μηνών	136
• 24-30 μηνών	136
• 30-36 μηνών	137
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	138
ΑΣΚΗΣΕΙΣ	139
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ ΜΕΡΟΣ	139
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	144

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΨΥΧΟΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ (ΑΠΟ 2-4 ΕΤΩΝ)

10.1. Ορισμός	146
10.2. Το γνωστικό σχήμα του σώματος	147
10.3. Αμφιπλευρικότητα	148
10.4. Αδρή και λεπτή κινητικότητα	149
10.5. Η αντίληψη του χώρου	151
10.6. Η αντίληψη του χρόνου και του ρυθμού	153
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	155
ΑΣΚΗΣΕΙΣ	155
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ ΜΕΡΟΣ	156
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	158

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

11.1. Ορισμός	160
11.2. Το άγχος προς τα άγνωστα πρόσωπα και το άγχος του αποχωρισμού	167
11.3. Ανάπτυξη της επικοινωνίας ενός βρέφους 0-12 μηνών με τον ενήλικα	169
11.4. Ο ρόλος του πατέρα	171

11.5. Η σχέση του βρέφους με τους συνομηλίκους του	173
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	175
ΑΣΚΗΣΕΙΣ	178
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ ΜΕΡΟΣ	178

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

12.1. Η σημασία του λόγου	180
12.2. Στάδια γλωσσικής ανάπτυξης (0-2ετών)	181
12.3. Στάδια γλωσσικής ανάπτυξης (3-4ετών)	184
12.4. Ο ρόλος του περιβάλλοντος του παιδιού στη γλωσσική του ανάπτυξη	185
12.5. Διαταραχές ομιλίας και λόγου	187
• Δυσλαλία	187
• Βραδυγλωσσία	187
• Καθυστερήση ομιλίας	187
• Εκλεκτική αλαλία	187

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	189
ΑΣΚΗΣΕΙΣ	189
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ ΜΕΡΟΣ	190
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	191

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ

13.1. Αύξηση και ανάπτυξη των αισθήσεων κατά την ενδομήτρια ζωή του εμβρύου	194
13.2. Αύξηση και ανάπτυξη των αισθήσεων του βρέφους	194
Α. Όραση	194
Β. Ακοή	196
Γ. Γεύση - όσφρηση	197
Δ. Αφή	198
13.3. Δραστηριότητες ανάπτυξης των αισθήσεων	198
• Βασικές αρχές για την έναρξη μιας δραστηριότητας	199

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	200
ΑΣΚΗΣΕΙΣ	201
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ ΜΕΡΟΣ	201
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	201

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14

Η ΗΘΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

14.1. Ορισμός	210
14.2. Πειθαρχία	213
14.3. Η τιμωρία	222
14.4. Ο ρόλος του ενήλικα στη σωστή διαπαιδαγώγηση του παιδιού	225
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	230
ΑΣΚΗΣΕΙΣ	231
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ ΜΕΡΟΣ	231

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ

15.1. Ορισμός	234
15.2. Η σημασία του παιχνιδιού	234
15.3. Κυριότερες θεωρίες για το παιχνίδι	238
15.4. Ο ρόλος του ενήλικα στο παιδικό παιχνίδι	242
15.5. Παιχνίδια κατάλληλα για βρέφη	244
15.6. Το παιχνίδι ως μέσο γνωριμίας των παιδιών	255
15.7. Το παιδί προσχολικής ηλικίας και οι Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές	256
15.8. Ο περίπατος	259
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ	260
ΑΣΚΗΣΕΙΣ	262
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΟ ΜΕΡΟΣ	262
ΓΛΩΣΣΑΡΙ	263
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	265